

Maritta Korhonen

KL, FM, ekon.

Erikoisiantuntija, Kela (v. tietohallintoneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö)

Miten edistää lääkehuollon ja lääkehoidon digitalisaatiota?

Sosiaali- ja terveysministeriön strategiatyössä ja lainsäädännön uudistamisessa sähköiset palvelut, tietojen hyödyntäminen ja digitalisaatio ovat olleet jo pitkään avainsanoja. Sähköinen lääkemääräys on tästä esimerkki. Mutta voidaanko pelkällä strategiayöllä, lainsäädännöllä ja ohjauksella edistää digitalisaatiota? Mitä muuta tarvitaan?

Sosiaali- ja terveysministeriön strategiassa, ja myös lainsäädännössä, digitalisaatiolla on aina ollut merkittävä rooli – jo ennen kuin digitalisaatio oli taikasana kaikkien ongelmien ratkaisuun. Esimerkiksi sähköisestä lääkemääräyksestä (61/2007) annetun lain tarkoituksena on ”parantaa potilas- ja lääketurvallisuutta sekä helpottaa ja tehostaa lääkkeen määräämistä ja toimittamista. Reseptikeskukseen talletetut lääkemääräykset voidaan toimittaa potilaalle hänen haluamanaan ajankohtana hänen valitsemastaan apteekista. Reseptikeskukseen talletetut lääkemääräykset mahdollistavat potilaan suostumuksella hänen kokonaislääkityksensä selvittämisen ja huomioon ottamisen lääkehoitoa toteutettaessa.”

Laki on tullut voimaan vuonna 2007. Mikä on muuttunut lain kirjoittamisen jälkeen lääkehoidon ja lääkehuollon digitalisaatiossa? Sähköinen lääkemääräys on jo arkipäivää. Terveydenhuollossa ja apteekkeissa reseptien kirjoittamisen ja lääkkeiden toimittamisen prosessi on muuttunut ja tehostunut. Potilas näkee omat lääkkeensä ja niiden toimitukset Omakanta-palvelusta ja voi tehdä uudistamispyyntöjä sähköisesti. Päätoksenteon tuen hyödyntäminen on parantunut mutta sen mahdollisuuksia on vielä paljon käyttämättä.

Tietojärjestelmien rakentamista vai toiminnan muutosta?

Tietojärjestelmien nykytilaa ja kehittämistarpeita on vastikään kartoitettu

rationaalisen lääkehoidon toimeenpano-ohjelman tiedonhallinnan työryhmässä. Työryhmä tunnisti useita kiireellisiä ja rationaalisen lääkehoidon toimeenpanon kannalta kriittisiä toimenpiteitä, jotka liittyivät sekä tietojärjestelmien kehittämiseen, tiedon ja tietovarantojen nykyistä parempaan hyödyntämiseen että terveyden- ja lääkehuollon ammattilaisten toimintamalleihin.

On selvää, että lainsäädäntö, sosiaali- ja terveysministeriön strateginen tavoite edistää digitalisaatiota ja rakennetut valtakunnalliset palvelut ovat merkittävästi edistäneet lääkehuollon toimivuutta ja lääkitysturvallisuutta. Yhtä selvää on, että tekemistä on vielä paljon. Tietojärjestelmien käytettävyyttä pitää parantaa ja

Reseptikeskuksen tietojen hyödyntämistä tulee lisätä päivittäisessä työssä. Lisäksi on tarvetta muuttaa toimintamalleja, selkeyttää terveydenhuollon ammattilaisten vastuita lääkitystietojen ylläpidossa ja ottaa asiakas yhä enemmän mukaan omaan lääkehoidon prosessiinsa.

Asiakas on tärkein

Eduskunnan käsittelyssä oleva hallituksen esitys sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä avaa lääketutkimukselle ja lääkkeiden käytön seurannalle aivan uusia mahdollisuuksia. Teknologian nopea kehitys ja tietojen liikkuvuus edellyttävät kuitenkin vahvaa ja johdonmukaista tietosuojaa, sillä tietojen käsittelyn tulee palvella ihmistä.

STM:n hallinnonalan digitalisaation visio 2025 on ytimekäs: Asiakas on tärkein. Jos asiakas on tärkein, hänellä tulee olla mahdollisuus saada ”parempaa tietoa - parempia valintoja, toimintaa ja palveluita”. Sama tavoite on kirjattuna myös Sote-tieto hyötykäyttöön -strategiassa ammattilaisen näkökulmasta: ”Sosiaali- ja terveydenhuollon

ammattilaiset tekevät työtään alati muuttuvassa ympäristössä. Muutosten myötä työnteko on jatkossa aiempaa moniammatillisempaa ja vuorovai- kuttisempaa ja asiakkaat ovat entistä aktiivisempia toimijoita. Tämän muutoksen tukemisessa tietojärjestelmät ja tiedonhallinta ovat avainasemassa” (kuvio 1).

Valtakunnallinen lääkityslista – lääke kaikkeen lääkehoidon vaivaan?

Olemme edenneet lääkehoidon ja lääkehuollon digitalisaatiossa vaihteittain. Kauan odotettu reseptikeskukseen perustuva valtakunnallinen lääkityslista tulee mahdollistamaan ajantasaisen lääkitystiedon saatavuuden potilaan hoidossa. Lääkityslista on kuitenkin vain väline, joka toimii juuri niin hyvin, kuin sitä käytetään. Potilaan lääkitystiedon ajantasaisuus ei yksinään takaa laadukasta lääkehoidon kokonaisuutta.

Läkehoidon laatu ei parane pelkästään lainsäädäntöä, välineitä tai digitalisaatiota lisäämällä. Oleellista on kaikkien asiakkaan lääkahoitoon osallistuvien terveydenhuollon ammatti-

laisten toimintamallien ja toimintakäytäntöjen muuttuminen yhteistyötä ja kumppanuutta edistäviksi. Siinä tarvitaan viranomaisten ohjausta, ammattilaisten koulutusta ja ajattelutavan muutosta – sekä uudenlaista asiakaskeskeisyyttä. ●

KIRJALLISUUTTA

- Digitalisaatio terveyden ja hyvinvoinnin tukena. Sosiaali- ja terveysministeriön digitalisaatiolinjaukset 2025. Sosiaali- ja terveysministeriö 2016. <http://stm.fi>
- Rationaalisen lääkehoidon tiedonhallinnan kehittäminen. Työryhmän raportti. Sosiaali- ja terveysministeriö 2018. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi>
- Tieto hyvinvoinnin ja uudistuvien palvelujen tukena – Sote-tieto hyötykäyttöön -strategia 2020. Sosiaali- ja terveysministeriö 2018. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi>

